

PLAN B IN DE BOUW: DE IBO

De typische bouwberoepen bevatten een opvallend hoog aandeel knelpuntberoepen. De Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO) is een populaire maatregel om dit onevenwicht tussen vraag en aanbod te remediëren: minstens 1 op 5 vacatures voor onder andere metselaar, schrijnwerker, dakdekker of schilder-decorateur wordt ingevuld door middel van dit soort opleiding op de werkvloer.

Ontvangen vacatures voor bouwberoepen

VDAB ontving in 2012 20.288 jobs voor bouwberoepen (dit is 8% van het aantal ontvangen vacatures uit het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten (NECzU)). Het gaat om 3 types:

- > Typische bouwberoepen: metselaars en vloerders, stukkadoors, glasplaaters, dakdekkers, installateurs sanitair en verwarming, elektriciens, schrijnwerkers, schilders-decorateurs en ook wegenwerkers, bekisters, natuursteenbewerkers, stellingbouwers en gevelreinigers.
- > Bestuurders zoals kraanmannen, bouwplaatsmachinisten en vrachtwagenbestuurders voor bouwverven.
- > Bouwgerelateerde technici en tekenaars¹.

De typische bouwberoepen knellen vaak

Deze groep van bouwberoepen bevat een aanzienlijk deel structurele knelpuntberoepen die diverse oorzaken hebben:

- > In eerste instantie gaat het om een **kwantitatief** tekort. Er studeren te weinig jongeren voor deze technische beroepen, terwijl er een hoge vervangingsgraad is omwille van de vergrijzing.
- > Voor enkele beroepen gaat het ook om **kwalitatieve** oorzaken (ontbrekende of verouderde competenties), zoals bijvoorbeeld bij installateurs sanitair en centrale verwarming, elektriciens en sommige schrijnwerkers. Bij de bouwplaatsmachinist-grondverzet en de betonreings- en asfalteringsmachinebediener zijn kwalitatieve redenen zelfs de hoofdoorzaak van het knelpunt.
- > Voor gevelreinigers en stellingbouwers zijn de **zware arbeidsomstandigheden** de belangrijkste aanleiding van het knelpuntkarakter van de job.

IBO als 'on-the-job-training'

Een aangewezen manier om moeilijk invulbare vacatures te remediëren, is de Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO). De IBO is een opleidingsvorm waarbij de cursist een beroep aanleert op de werkvloer, met de bedoeling om nadien een openstaande vacature in te vullen.

De werkzoekende krijgt op deze manier de kans om zich te bewijzen op de werkvloer, wat op basis van zijn of haar initiële competenties anders misschien niet mogelijk zou geweest zijn. Het voordeel voor de werkgever bestaat erin dat deze de werkzoekende in zijn eigen bedrijf opleidt, het is dus een echte 'on-the-job-training'. Ook het financiële aspect is belangrijk: de werkgever betaalt slechts een productiviteitskost en geen sociale lasten.

IBO is populair bij bouwberoepen

De IBO-maatregel is dan ook zeer populair om de knelpunten in de bouwberoepen te remediëren. Het algemeen tekort aan technisch afgestudeerden werd al vermeld. In het geval van kwantitatieve oorzaken kan een IBO helpen om zo een werkzoekende op de werkvloer de basiscompetenties aan te leren. Maar IBO kan ook een oplossing zijn wanneer de reeds opgeleide cursist enkel nog een klein aantal bedrijfsspecifieke competenties moet verwerven om de job volledig te kunnen uitvoeren.

In 2012 werden er 2.930 IBO-contracten in bouwberoepen afgesloten, dit is 25% van alle IBO's in die periode. Daarvan zijn er 2.236 contracten voor knelpuntberoepen.

Het aandeel ontvangen jobs uit het NECzU dat voor de gedefinieerde knelpuntbouwberoepen geremedieerd wordt met IBO, bedraagt gemiddeld 14%. Maar we zien toch grote verschillen tussen de beroepen wat betreft de inzet van IBO, zoals volgende tabel aantoont.

1. Zeer hooggeschoolden zoals ingenieurs en architecten worden buiten beschouwing gelaten.

	aantal IBO	ontvangen jobs	aandeel IBO
Technicus bouw / elektriciteit / hout / klimatisatie	127	3528	3,6%
Metselaar	211	995	21,2%
Tekenaar bouw / elektriciteit / architectuur	28	982	2,9%
Onderhoudselektriciens	34	939	3,6%
Schrijnwerker - timmerman: buitenschrijnwerk	192	755	25,4%
Schrijnwerker - timmerman: interieurbouw	164	727	22,6%
Industrieel elektrotechnisch installateur	52	718	7,2%
Dakdekker schuine daken	187	663	28,2%
Monteur centrale verwarming	150	657	22,8%
Residentieel elektrotechnisch installateur	133	623	21,3%
Schilder - decorateur / wandbekleding	204	617	33,1%
Sanitair installateur - loodgieter	101	582	17,4%
Wegenwerker	34	420	8,1%
Bekister	40	379	10,6%
Bouwplaatsmachinist - grondverzet	26	319	8,2%
Schrijnwerker - aluminium	49	312	15,7%
Vrachtwagenbestuurder (bouwwerven)	4	269	1,5%
Stukadoos - natte bepleistering	102	248	41,1%
Vloerder - tegelzetter	72	240	30,0%
Bestuurder mobiele kraan	13	239	5,4%
Alle bouwberoepen	2236	15823	14,1%

Bij **metselaar** en **schrijnwerker** maakt men maar liefst bij meer dan 1 op 5 vacatures gebruik van IBO om de job in te vullen. Voor **dakdekker** loopt dit op tot 28% en voor **schilder-decorateur** zelfs tot 33%.

Daarentegen wordt slechts 3% van de vacatures voor **technicus of tekenaar** vervuld met een IBO. De reden hiervoor is dat deze functies meestal een specifiek diploma vergen en niet zo gemakkelijk op de werkvloer aan te leren zijn. Ook bij enkele chauffeursberoepen zoals **bouwplaatsmachinist-grondverzet**, **bestuurder mobiele kraan** maar vooral **vrachtwagenbestuurder-bouwwerven** wordt IBO echter nauwelijks ingezet om het knelpunt te verhelpen. Dit zijn dan ook vrij moeilijke beroepen waar veel ervaring gevraagd wordt. Er worden om dezelfde redenen zelfs helemaal geen IBO's aangevat voor **torenkraanbestuurder** of voor **betonnerings- en asfalteringsmachinebediener**.

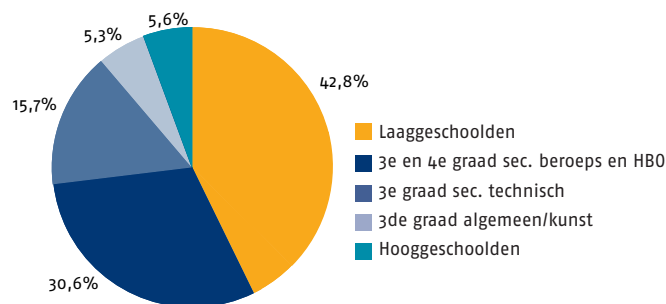
Vooraf jonge laag- en middengediplomeerde mannen worden tewerkgesteld via IBO

De IBO's in bouwberoepen worden typisch door mannen ingevuld (97%). Onder hen is de helft minder dan 3 maanden werkloos, wat een iets hoger aandeel is dan het gemiddelde voor alle IBO-cursisten.

Drie op vijf IBO-cursisten in de bouwberoepen is jonger dan 25 jaar, wat opnieuw hoger is dan gemiddeld. 29% is trouwens schoolverlater. Bijna één op drie starters is tussen 25 en 40 jaar. Net geen 2% is ouder dan 50 jaar bij de start van de opleiding. Vooral bouwelektriciens maar ook dakdekkers en schrijnwerkers tellen een hoger aandeel jongeren. Deze jongeren beschikken over de nodige lichamelijke fitheid om deze beroepen uit te voeren.

Het aandeel laaggeschoolden (43%) ligt een stuk hoger dan het gemiddelde voor alle IBO-cursisten (35%). We vinden ze iets meer bij de oudere cursisten en meer specifiek bij de metselaars en stukadoors. Deze beroepen kunnen dus op de werkvloer aangeleerd worden zonder specifieke voorkennis.

IBO-cursisten in bouwberoepen - naar studieniveau

Meer dan de helft van de IBO-cursisten heeft als middengediplomeerde al een goede basisscholing om aan de opleiding te beginnen. Onder hen tellen we relatief meer jongeren en wat betreft opleiding vaker schrijnwerkers en bouwelektriciens. De basiscompetenties moeten voor deze beroepen dus reeds aanwezig zijn maar een IBO is nodig om nog bijkomende kennis en vaardigheden te verwerven zodat de werkzoekende als volwaardig werknemer tewerk kan gesteld worden.

Van de IBO-ers in bouwberoepen is 5,6% hooggeschoold. Eén op zes volgt een IBO als bouwverleider. Het grootste deel zijn professionele bachelors.

De IBO'ers komen uit diverse studierichtingen

De startende IBO'ers in de geselecteerde knelpuntberoepen kunnen ingedeeld worden volgens het studiegebied waar hun schoolopleiding toe behoort. Ze komen voor 17% uit het studiegebied 'bouw', 17% uit studiegebied 'hout', 6% uit een elektriciteitsrichting en iets meer dan 4% uit studiegebied 'koel- en verwarmingstechnieken'. Verder komt 10% uit een richting 'mechanica'. Dit betekent dus dat toch een kleine helft van de startende IBO'ers uit niet-techniek gerelateerde richtingen komt zoals handel/administratie of het ASO. IBO is voor deze werkzoekenden een mogelijkheid om, ondanks een niet aangepaste vooropleiding, in een bouwberoep te stappen. Het toont ook aan dat werkgevers open staan voor een breed publiek.

Kansengroepen in IBO

Van alle startende IBO-cursisten in de geselecteerde bouwberoepen behoort iets meer dan de helft tot minimum één van de vier voornaamste kansengroepen: 43% is laaggeschoold (gemiddeld voor alle IBO's is dat 35%), 14% is allochtoon, 5,3% is arbeidsgehandicapt en 2% is ouder dan 50 jaar. De arbeidsgehandicapten maar vooral de ouderen zijn ondervertegenwoordigd vergeleken met de IBO's in andere sectoren, maar dit gaat voor een stuk samen met de fysieke inspanning die voor de meeste van deze beroepen vereist is. Ook allochtonen zijn relatief iets minder aanwezig in knelpuntbouwberoepen. We vinden ze vooral in IBO's voor stukadoor, dakdekker platte daken en wegenwerker. Een IBO in een bouwberoep biedt dus vooral extra kansen aan laaggeschoolden, die dan ook oververtegenwoordigd zijn.

Conclusie

Een Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming biedt aan laaggeschoolden een unieke kans om een bouwberoep aan te leren.

Voor middengediplomeerden uit de bouwrichtingen in TSO en BSO is IBO een instrument om hun competenties te optimaliseren. Ook middengediplomeerden uit niet-technische richtingen krijgen via IBO op de werkvloer de mogelijkheid om zich om te scholen tot één van de veelgevraagde knelpuntbouwberoepen.

Meer informatie:

VDAB, Studiedienst,
Keizerslaan 11, 1000 Brussel
Tel. 02 506 15 88
E-mail: studiedienst@vdab.be
www.vdab.be/trends/ontcijfert/

VDAB

samen sterk voor werk